

PERCEPCIJA I NJEN ODNOS PREMA AKCIJI

Oliver Tošković

Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju, Filozofski fakultet, Beograd

Mentalna predstava prostora često ne odgovara fizičkom prostoru na osnovu koga je nastala. Tako na primer, fizički identične distance se procenjuju kao duže na vertikalnom pravcu, u smeru ka zenitu, nego na horizontalnom pravcu. Ova pojava se naziva anizotropija opažene daljine i dovodi se u vezu sa tendencijom vizuelnog sistema da prilagodi opaženi prostor naporu potrebnom da se izvede neka akcija na određenom pravcu. Naime, pokret rukom na vertikalnom pravcu, u smeru ka gore, bio bi naporniji od istog pokreta na horizontalnom pravcu, pošto je smer pokreta ka gore suprotan smeru gravitacije. Opažaj daljine kao veće na vertikalnom pravcu bi u tom slučaju olakšao izvođenje akcije jer bi veća procenjena daljina zahtevala veći napor. Dakle, kao da cilj opažanja prostora nije stvaranje verne kopije fizičkog prostora, već građenje takvog modela koji bi činio akcije uspešnijim. U ranijim eksperimentima je pokazano da takva tendencija zaista postoji u vizuelnom sistemu. Međutim, čest nalaz je bio da anizotropija izostaje na bliskim distancama, što je u suprotnosti sa iznetom hipotezom. Ako je anizotropija posledica uklapanja perceptivnih modela prostora u sheme akcije, kako onda izostaje upravo u bliskom, akcionom prostoru? Takođe, pitanje je da li takva tendencija postoji i u drugim čulnim modalitetima, poput auditivnog? Da li bi na nju mogao uticati broj i kvalitet znakova dubine, odnosno razlika između uslova stereo i mono opažanja (uz pomoć jednog ili oba oka/uha)? Kao poseban problem izdvaja se postojanje ovakve tendencije u virtuelnoj realnosti. Da li se slične tendencije u opažanju daljine mogu detektovati u virtuelnim prostorima, uz pomoć VR tehnologije? Ukoliko je tačna pretpostavka da anizotropija zavisi od napornosti pokreta dohvatanja, da li se ona menja u zavisnosti od toga da li opažamo nešto što bismo želeli da dohvatimo (apetitivni stimulus) ili nešto što bismo želeli da izbegnemo (averzivni stimulus)?